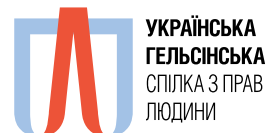

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ОГЛЯД

ЗАДОКУМЕНТОВАНИХ
ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ
ЗА ВЕРЕСЕНЬ 2023

Київ 2023

Огляд задокументованих воєнних злочинів за вересень 2023

Матеріал підготовлено за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка впроваджується УГСПЛ.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

У світі USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

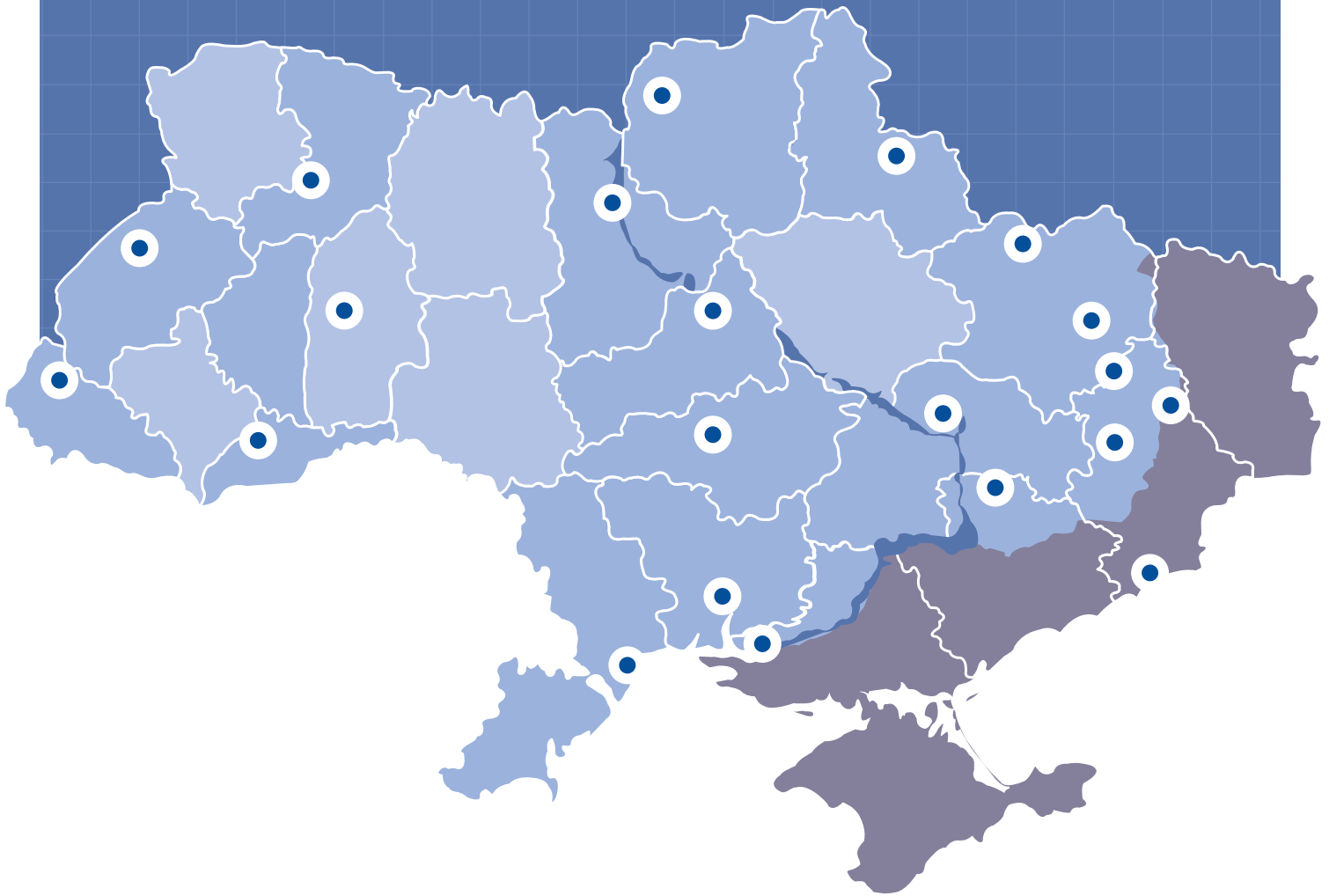

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖЕРТВИ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ	7
1.1. Інформація про загиблих та поранених серед цивільного населення	8
1.2. Інформація про зникнення людей, незаконне позбавлення волі та привласнення майна цивільних осіб/цивільних об'єктів.....	12
2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖИТЛОВІ БУДИНКИ ТА ЦИВІЛЬНІ ОБ'ЄКТИ, ЩО ЗАЗНАЛИ ПОШКОДЖЕНЬ УНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ	13
3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОБСТРІЛИ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	18

Українська Гельсінська Спілка з прав людини продовжує документувати злочини РФ проти України

За вересень 2023 року кількість епізодів зросла на **2529** і становить **34485** з початку повномасштабного вторгнення. Більше чверті з них – **8542** пов'язані із людськими втратами чи порушеннями прав цивільного населення.

ЦЯ ПУБЛІКАЦІЯ є узагальненням інформації, про ймовірно скоєні міжнародні злочини повномасштабної російсько-української війни на території України, зібраної партнерськими організаціями та регіональними громадськими приймальнями УГСПЛ у рамках глобальної ініціативи «Трибунал для путіна» та завдяки підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Точкою відліку для збору інформації є 24 лютого 2022 року – день повномасштабного воєнного вторгнення Російської Федерації (далі – РФ) на територію України, з наступною фіксацією даних до 24 вересня 2023 року.

У вересні інформацію отримано з 18 регіонів України: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської та Чернігівської областей.

До узагальненої інформації також увійшли дані, зібрані в попередні періоди нашими документаторами у Закарпатській області.

Інформація в цій публікації є приблизною, спирається на зібрані нами дані та постійно уточнюється по мірі виявлення епізодів, в тому числі тих, що відбувалися раніше.

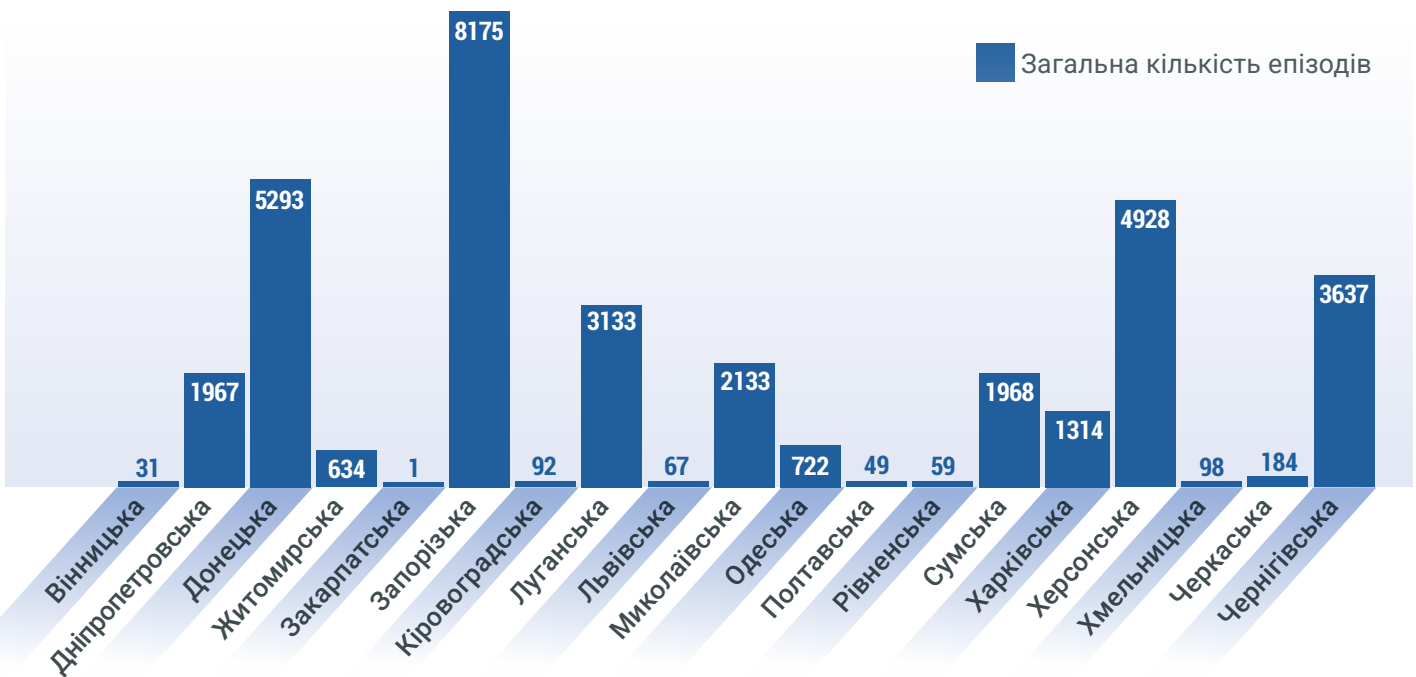
Інформація, що збиралась стосувалася фіксації епізодів, пов'язаних із:

- **людськими** втратами та жертвами серед цивільного населення та інших порушень прав цивільних осіб, у тому числі зникнення та незаконне затримання;
- **пошкодженням** унаслідок бойових дій житлових об'єктів та об'єктів цивільної інфраструктури;
- **подіями**, що сталися через артобстріли, авіаудари, застосування касетних засобів ураження чи стрілецької зброї тощо;
- **подіями**, пов'язаними із взяттям заручників, катуванням (тортурами), нелюдським поводженням, використанням цивільного населення як щита, захоплення цивільних будівель, напади на склади гуманітарної допомоги, гуманітарні конвої чи коридори та іншими.

Упродовж вересня 2023 року документатори УГСПЛ зафіксували та внесли до бази даних 2529 епізодів і тепер загальна кількість становить 34485 епізодів від повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

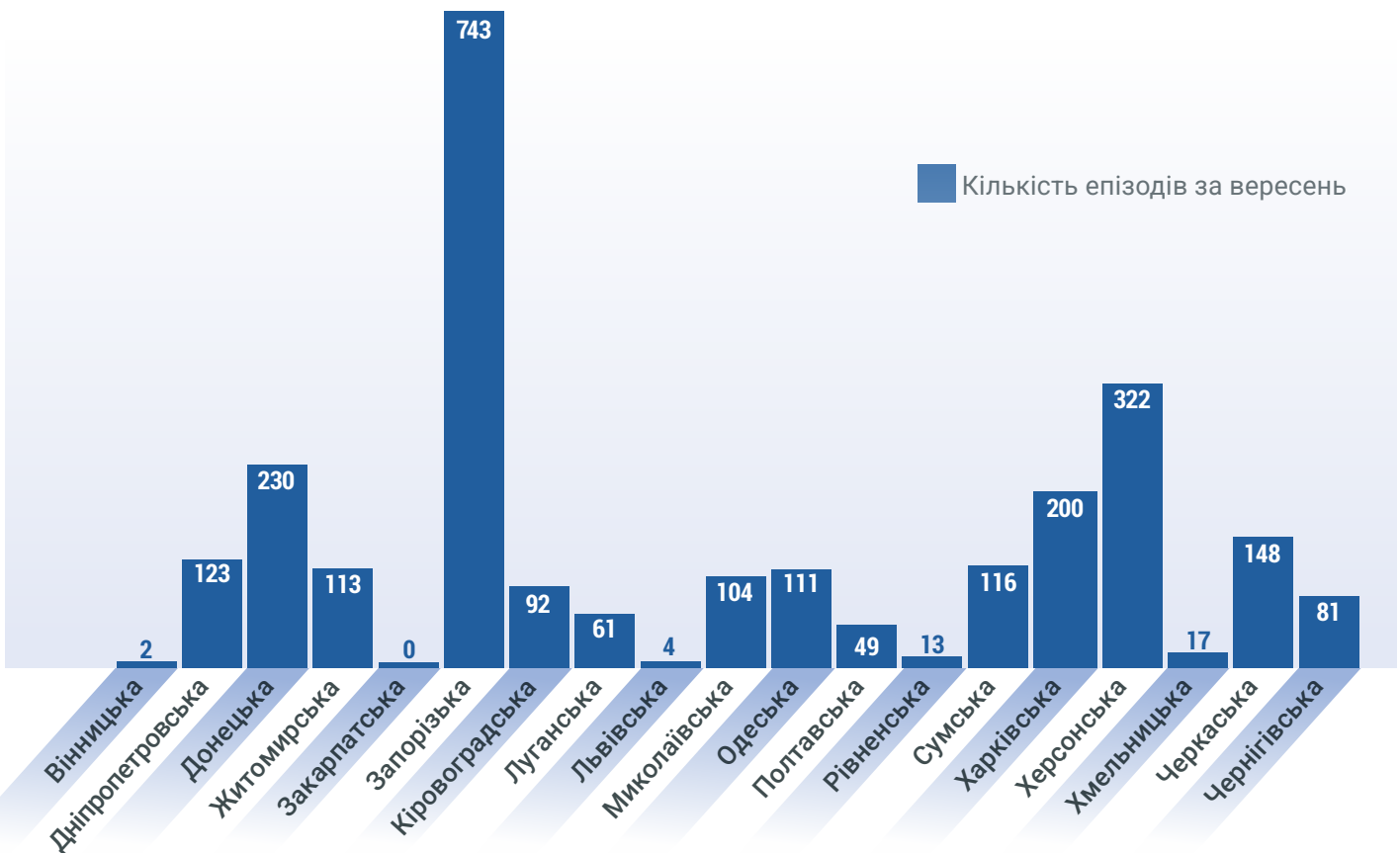
Загалом з початку повномасштабного вторгнення **найбільше зафіксовано** епізодів у Запорізькій (**8175**), Донецькій (**5293**), Херсонській (**4928**) та Чернігівській (**3637**) областях України.

Інформація щодо кількості епізодів у розрізі областей (увесь період)

У вересні дані про кількість епізодів показали найбільший їх приріст у Запорізькій (+743), Херсонській (+322), Донецькій (+230), Харківській (+200), Черкаській (+148) та Сумській (+116) областях. Нижче наведений графік про кількість епізодів у розрізі вересня.

Інформація щодо кількості епізодів у розрізі областей (вересень)

1.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖЕРТВИ СЕРЕД ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

Упродовж вересня 2023 року постраждали 768 цивільних осіб. Нагадаємо, що у серпні документаторами зафіксовано 1472 постраждалих серед цивільного населення.

Інформація про кількість потерпілих серед цивільного населення (вересень)

У вересні найбільша кількість випадків по цих видах злочинів нами зафіксована у Донецькій (234) Херсонській (199), Дніпропетровській (76) Луганській (59) та Запорізькій (54) областях. Водночас у серпні найбільше випадків по цих видах злочинів було задокументовано у Луганській області, Чернігівській, Херсонській та Донецькій областях.

Загалом втрати чи порушення прав серед цивільного населення складають більше чверті від усіх епізодів (34485) і становлять 8542 епізоди за досліджуваний період з 24 лютого 2022 року.

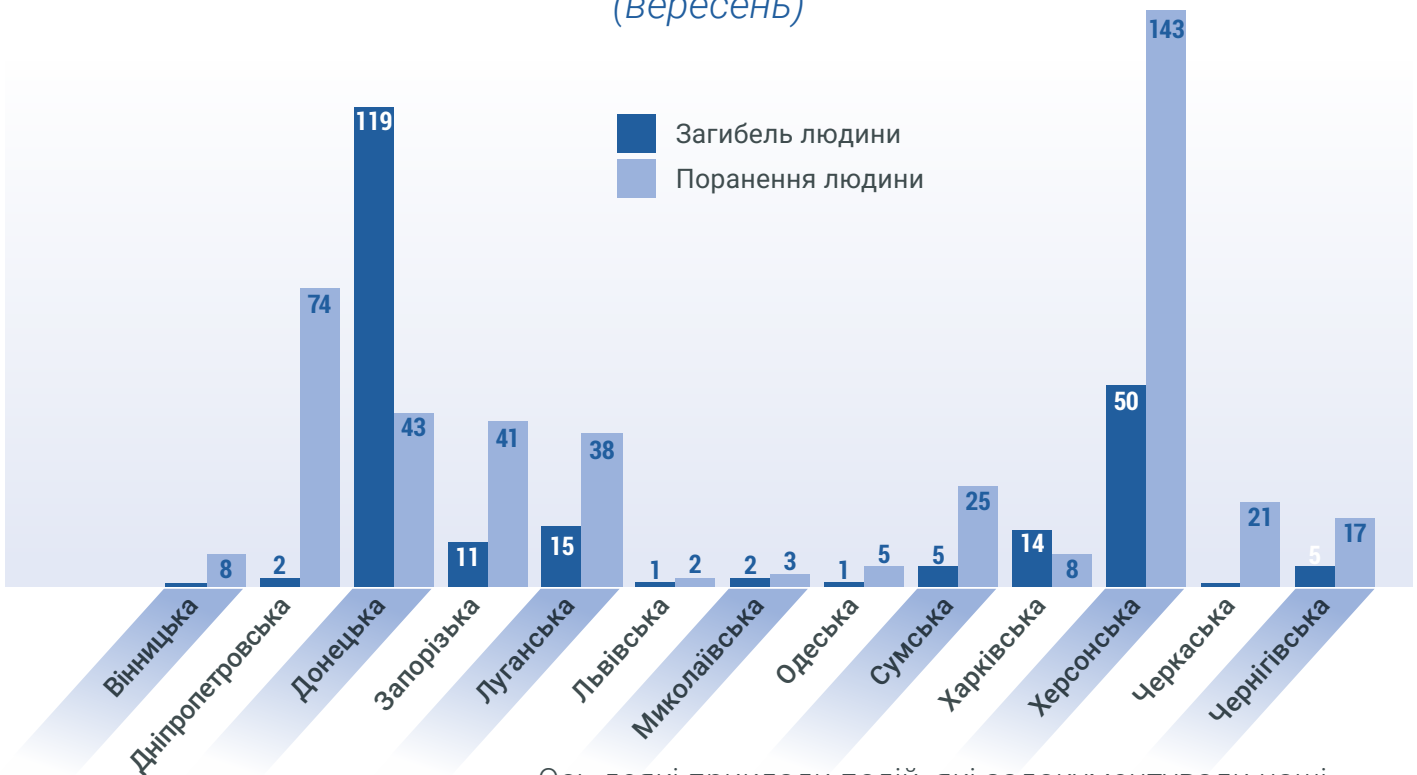
Лише за спостереженнями документаторів УГСПЛ у досліджуваних регіонах встановлено, що від дій російської армії постраждало 19558 цивільних осіб. За цей період зафіксовано: загибель людини – 5026, поранення – 9866, зникнення – 1765, порушення інших прав – 2887. Найбільше випадків задокументовано у Донецькій області – стосовно 5289 осіб та Запорізькій області – 2594 осіб.

1.1.

Інформація про загиблих та поранених серед цивільного населення

Впродовж місяця РФ продовжувала відбирати життя та здоров'я у наших громадян. **У вересні 2023 року кількість поранених становить 428, загиблих – 225**, у той час як у серпні було зафіксовано **880** поранених та **157** загиблих відповідно. Найбільша чисельність загиблих та поранених задокументовано у Донецькій (**119** загиблих, **43** поранених), Херсонській (**50** загиблих, **143** поранених), Луганській (**15** загиблих, **38** поранених), Харківській (**14** загиблих, **8** поранених), Запорізькій (**11** загиблих, **41** поранених) областях.

Інформація щодо кількості загиблих та поранених у розрізі областей (вересень)

Ось деякі приклади подій, які задокументували наші документатори, що трапилися упродовж вересня 2023 року та призвели до масової загибелі чи поранення цивільних.

1 вересня 2023 року близько 19:00 російські військові, попередньо з артилерії, обстріляли селище Першотравневе у Білозерській громаді на Херсонщині. Під ворожий обстріл потрапила тракторна бригада на території агропідприємства. Смертельні поранення отримав 47-річний працівник, його 49-річний колега з мінно-вибуховою травмою та уламковими пораненнями госпіталізований до лікарні.¹

¹ Джерело: Херсонська обласна прокуратура <https://t.me/phogovua/2402> ГУНП у Херсонській області <https://t.me/khersonpolice/2943>

6 вересня 2023 року внаслідок влучання ракети по ринку міста Костянтинівка (Донецька область) загинули 16 людей, серед яких є дитина, ще 33 людини поранено. Крім того, пошкоджено 20 магазинів, лінії електропередач, адмінбудівля та 5-й поверх житлового будинку. Вщент згоріли легкові автомобілі та 8 торговельних об'єктів.

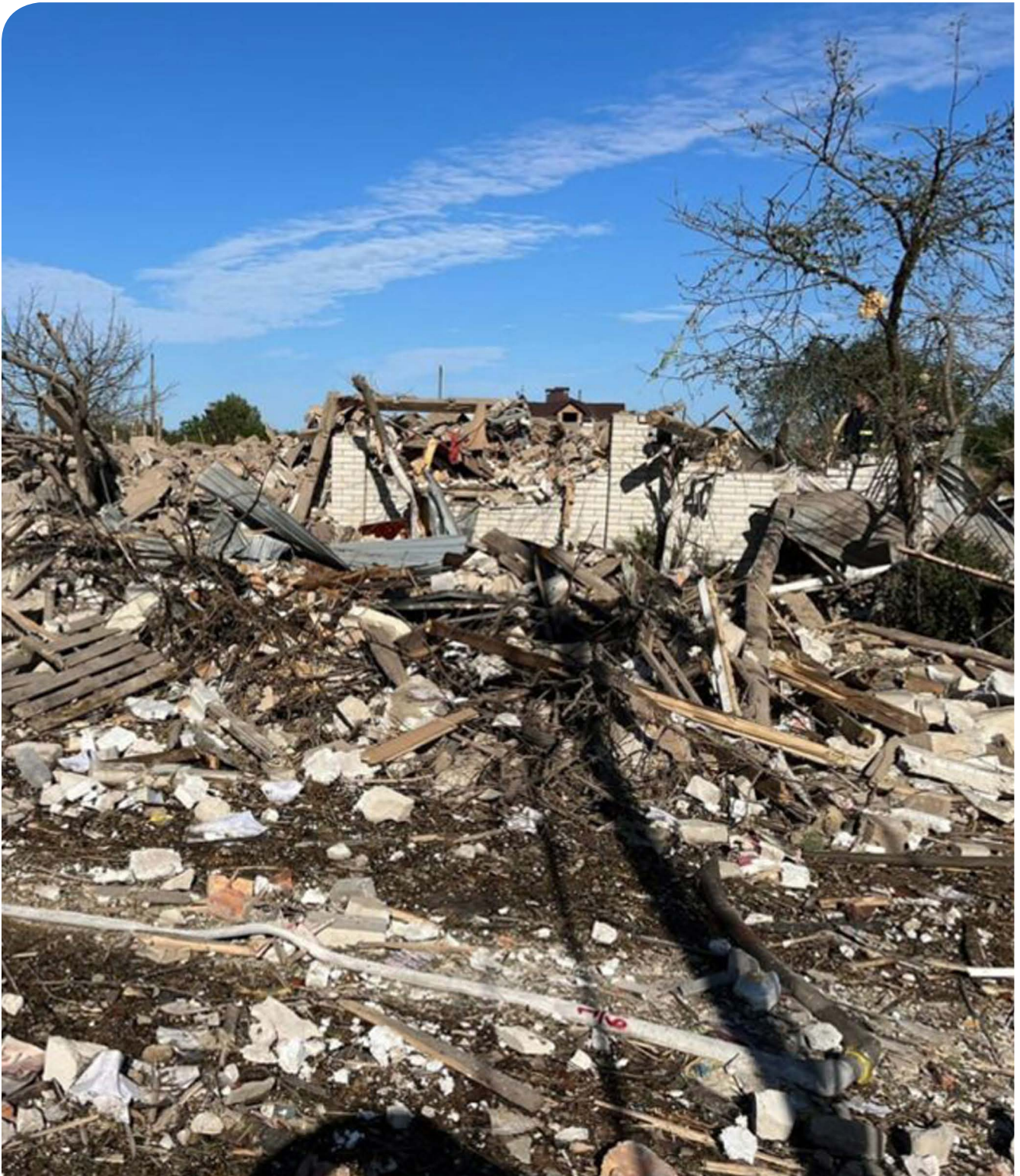
Джерело: https://www.facebook.com/don_gp.gov.ua/posts/pfbid02n6NWmaNnXXsntFMb3guo3kKU9rP1CrdhiQfs6Vwm6F3pgHUkE7gMo5WyKrwkoipPI

ДОНЕЦЬКА
ОБЛАСНА
ПРОКУРАТУРА

8 вересня в м. Суми зранку сталося влучання ворожої ракети. Внаслідок удару зруйновано двоповерховий житловий будинок, пошкоджень зазнали більше 20 осель та 8 транспортних засобів, виникла пожежа на значній площі. Під уламками знаходились дві людини. З-під завалів надзвичайники врятували чоловіка (1953 р.н) та жінку (померла в лікарні) (1958 р.н).

Джерело: <https://t.me/prokuraturasumy/2387>

Джерело: <https://suspilne.media/569179-armia-rf-obstrilala-zaporizza-krilatimi-raketami-kalibr-nacpolicia/>
<https://suspilne.media/568135-armia-rf-zavdala-raketnih-udariv-po-zaporizzu-odna-ludina-poranena/>

9 вересня збройні сили РФ завдали ударів по промисловій зоні Запоріжжя крилатими ракетами «Калібр». Внаслідок атаки росіян поранення дістав 51-річний чоловік. За уточненими даними, внаслідок російського обстрілу в 30 багатоповерхівках вибиті вікна у квартирах та під'їздах. Також вікна повилітали у трьох навчальних закладах

14 вересня 2023 року після 00:00 російські військові з артилерії обстріляли с.Новодмитрівка Білозерської громади Херсонської області. Ворожі снаряди поцілили по приватному будинку та його території. Внаслідок цього травми, не сумісні із життям, отримав 6-річний Назар Грицков. У важкому стані до лікарні госпіталізований його брат 13 років. Також постраждали троє сусідів, які прибігли на допомогу та потрапили під повторний обстріл. У 18-річної дівчини мінно-вибухова травма та рана стопи, у 24-річного чоловіка мінно-вибухова травма, контузія та гостра реакція на стрес, у 60-річного чоловіка уламкове поранення ноги.

Пошкоджено приватні будинки, господарські споруди. Під обстріл збройних сил РФ потрапила й карета "швидкої"².

Наші дані свідчать про те, що **найчастіше люди страждають внаслідок авіа-, ракетних, мінометних та артилерійських обстрілів**, а також через різні вибухові пристрої. Таким чином, загинуло щонайменше 5026 осіб та поранено 9866 осіб.

Від початку повномасштабного вторгнення та станом на 24 вересня 2023 року в досліджуваних регіонах найбільшу чисельність загиблих було зафіксовано в Донецькій (1789), Херсонській (624) та Луганській (600) областях, а поранених – Донецькій (3269), Херсонській (1241) та Запорізькій (1095).

² Джерела: Херсонська обласна прокуратура <https://t.me/phogovua/2461>
 ГУНП у Херсонській області <https://t.me/khersonpolice/3178>

1.2.

Інформація про зникнення людей, незаконне позбавлення волі та привласнення майна цивільних осіб/цивільних об'єктів

У вересні цього року наші документатори **зафіксували інформацію про зникнення 21 людини** (у серпні – 13). Зокрема, в Донецькій (9), Херсонській (6), Запорізькій (2), Миколаївській (2) та Чернігівській (1) областях.

Загалом за весь досліджуваний період з 24 лютого 2022 року інформація про зникнення людей надходила із Херсонської (560), Запорізької (553), Луганської (311), Миколаївської (160), Донецької (104), Чернігівської (46), Сумської (20) та Харківської (10) областей.

Упродовж останнього місяця також зафіксували 6 випадків незаконного позбавлення волі (Чернігівська – 5, Миколаївська – 1).

Також зафіксовано **30 випадків привласнення майна цивільних осіб чи цивільних об'єктів** (Житомирська область – 11 епізоди, Чернігівська – 8, Донецька – 3, Луганська – 3, Херсонська – 2, Запорізька – 2, Сумська – 1), здійснених російськими військовими. У той час як у серпні 2023 року зафіксовано було 11 таких випадків.

Наразі в базі даних обліковано загалом 2160 епізодів, що стосуються незаконного позбавлення волі та привласнення майна цивільних осіб – 529 та 1631 відповідно.

2.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖИТЛОВІ БУДИНКИ ТА ЦИВІЛЬНІ ОБ'ЄКТИ, ЩО ЗАЗНАЛИ ПОШКОДЖЕНЬ УНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ

Внаслідок атак, яким піддаються міста та села України з боку військових країни-агресорки, зазнають руйнувань та пошкоджень житлові будинки та інші цивільні об'єкти.

У вересні 2023 року нами зафіксовано пошкодження 2107 об'єктів житлово-побутового призначення (у серпні – 2262).

Будівлі житлово-побутового призначення (вересень)

Ось деякі з цих випадків, що трапились за останній місяць:

1 вересня в Середино-Будській громаді Сумської області здійснено обстріл з гелікоптера 4 некерованими авіаційними ракетами (НАР). Унаслідок одного з обстрілів пошкоджено трактор. Також ворог бив з мінометів (46 вибухів) та артилерії (РСЗВ) (16 вибухів). Унаслідок обстрілу з РСЗВ по самому місту Середина-Буда пошкоджено 16 приватних будинків, 16 багатоквартирних будинків, 3 приватних автомобілі, 2 магазини, 10 гаражів, дитячий садок, школа мистецтв, приміщення управління освіти, дитяча бібліотека, відділення поліції, банку, ЖЕКу (5 адміністративних будівель). Отримали поранення 4 місцевих цивільних мешканця (62-річна жінка, 66-річний, 59-річний та 49-річний чоловіки).³

³ Джерело: <https://t.me/prokuratursumy/2357>

Джерело: https://t.me/don_gunp/10605?single

17 вересня росіяни завдали авіаудару по Авдіївці Донецької області, поцілили у багатоповерховий будинок.

Увечері **19 вересня 2023** року окупанти обстріляли місто Оріхів Запорізької області. Унаслідок обстрілу було пошкоджено будівлю пожежно-рятувальної частини. Техніка та особовий склад не постраждали.

Джерело: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/20/7420587/>

Внаслідок російського обстрілу міста Очакова (Миколаївська область) **20 вересня** пошкоджені будинки та автівки місцевих жителів. Після обстрілу виникла пожежа на відкритій території, вогнеборці ДСНС загасили полум'я на площі 500 кв. м та запобігли його розповсюдженню на забудови приватного сектору.

Джерело: https://t.me/s_shayhet/621

21 вересня збройні сили РФ обстріляли м. Рівне. Внаслідок обстрілу були пошкоджені цивільні об'єкти, зокрема приміщення СТО, вогнем було знищено 5 автомобілів, а також були пошкоджені два житлових будинки та 3 автомобіля. Крім цього була пошкоджена енергетична інфраструктура.

Джерело: <https://suspilne.media/577113-armia-rf-vlucila-u-rivnomu-v-obekt-energoinfrastrukturi-ta-sto-nacalnik-ova-koval/>

22 вересня 2023 року у Степногірську Запорізької області військові країни-терориста обстріляли з артилерії дошкільний навчальний заклад. Пошкоджено територію та будівлю освітньої установи.

Джерело: <https://akzent.zp.ua/rf-vdarila-raketoyu-s-300-po-privatnomu-sektoru-u-zaporizkomu-rajoni-foto/>

За даними наших документаторів з **24 лютого 2022 року** внаслідок переважно ракетних ударів лише в досліджуваних регіонах було зруйновано/пошкоджено щонайменше **62657 цивільних об'єктів**, серед яких будівлі житлово-побутового призначення (44057), об'єкти підприємницької діяльності та комерційно-виробничого призначення (4918), будівлі закладів освіти (1394), будівлі медичних закладів (429), будівлі державних установ (591).

Аналіз ситуації показує, що напади на цивільні об'єкти з боку збройних сил РФ значно зростають. Лише **за вересень цей показник збільшився на 3583 епізоди** у досліджуваних регіонах.

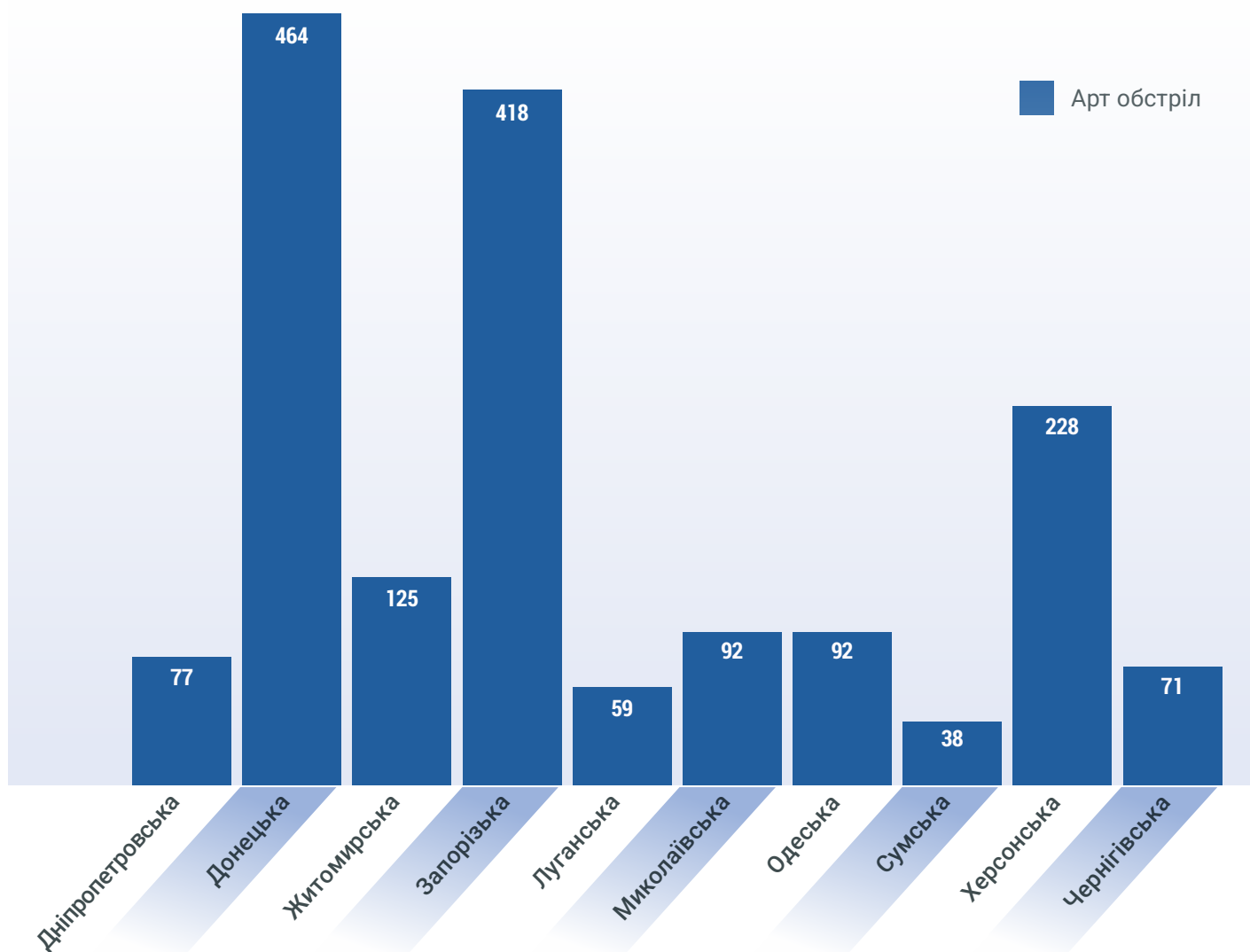
3.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОБСТРИЛИ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

У вересні 2023 року **документатори УГСПЛ зафіксували збільшення обстрілів із артилерії з боку російських військових** в регіонах, де здійснюється спостереження – **1651** епізод (у серпні – **1098**).

Найбільше від цього виду озброєння постраждали Донецька, Запорізька та Херсонська області.

Інформація щодо арт. обстрілів (вересень)

Так, за наслідками обстрілу **7 вересня 2023 року** по житловому кварталі Оріхова Запорізької області, зруйновані будинки місцевих жителів. Під час розбирання завалів правоохоронці виявили тіла 63-річної жінки та 40-річного чоловіка.

Джерело: <https://suspijne.media/568423-v-orihovi-pid-cas-rozbiranna-zavaliv-pravoohorongi-viavilitila-dvoh-zagiblih/>

15 вересня 2023 року близько 09:20 ранку російські військові завдали удару керованими авіабомбами по тимчасово окупованому місту Нова Каховка Херсонської області. Одна людина загинула, 15 чоловік отримали поранення. Зруйновано щонайменше чотири багатоквартирні будинки, близько сотні квартир залишилось без вікон, у кількох десятках квартир вирвані стіни та балкони. Пошкоджено щонайменше два автомобілі.

Джерела: Херсонська обласна прокуратура <https://t.me/phogovua/2479>
<https://www.facebook.com/groups/chesnavlada/permalink/3476100699308487/>

19 вересня 2023 року о 9 годині 38 хвилин російські військові здійснили артилерійський обстріл м. Херсона. По вул. Нафтовиків, 13 поцілили у тролейбус з пасажирами, двоє людей отримали поранення. У лікарні в одного з них, 57-річного чоловіка, зупинилося серце – в результаті чого він помер.

Джерела: <https://t.me/phogovua/2504> ;
https://t.me/dsns_telegram/21457

Також внаслідок ворожого влучання пошкоджено тролейбус номер 501, автомобілі.

Окрім того, нами упродовж вересня зафіксовано 99 випадків ракетних ударів, здійснених в досліджуваних регіонах (у серпні – 273). Найбільше таких випадків документатори зафіксували у Запорізькій (25), Рівненській (20), Дніпропетровській (12), Хмельницькій (13) Вінницькій (11) та Сумській (8) областях.

Так, внаслідок падіння ракети 1 вересня 2023 року на Вінничині було пошкоджено 8 житлових будинків та 1 об'єкт підприємницької діяльності.

Джерело: <https://suspilne.media/563681-poskodzenij-dah-ta-pobiti-vikna-meskanci-gromadi-na-vinnicini-rozpovili-pro-naslidki-raketnogo-obstrilu/>

08 вересня 2023 року внаслідок обстрілу м. Кривий Ріг, ворожа ракета влучила до адмінбудівлі, в якій було кілька офісів – у тому числі офіс Фонду Олександра Вілкула «Українська перспектива». В результаті постраждало 55 осіб, з яких 1 загиблий та 54 поранені. Серед травмованих – 9 працівників поліції. Зруйнована адмінбудівля поліції, пошкоджені 14 адміністративних будівель, культова споруда, внаслідок удару постраждало більше 100 житлових будинків, у яких проживає понад 5000 криво-ріжців (30 будинків – це приватний сектор, інші – багатоповерхівки), пошкоджено понад чотири десятки авто.

Джерело: https://t.me/dnipro_now/46701

21 вересня о 22:20 війська РФ завдали два ракетних удари з ОТРК «Іскандер» по житловому кварталу в центрі Курахового (Донецька область). Прямим влучанням зруйновано двоповерховий будинок. Загалом пошкоджено 23 багатоквартирних будинки, школа, два магазини, трансформатор, гаражі, 8 автомобілів.

Джерело: <https://tsn.ua/ukrayina/raketna-ataka-po-mistu-kurahovo-foto-ta-video-zhahlivih-ruynuvan-2415280.html>

Джерело: <https://pro.gov.ua/raketni-udary-po-rivnomu-rozpochato-rozsliduvannya>

Того ж дня, **21 вересня 2023 року** близько 6:20, збройні сили РФ обстріляли крилатими ракетами низку об'єктів цивільної та енергетичної інфраструктури м.Рівного. Обійшлося без людських жертв, але частина Рівненського району залишилась без електроенергії. За попередньою інформацією обласний центр обстріляли ракетами класу Х-101.

Таким чином, обстріли цивільної інфраструктури фіксуються у населених пунктах як прифронтових територій, так і в більш віддалених від лінії зіткнення регіонах України.

Загалом за даними, які вже задокументовані в нашій базі **за період з 24 лютого 2022 року по 24 вересня 2023 року**, збройними силами РФ по території України **артилерійські обстріли використовувались 22875 разів та ракетні удари у 2793 випадках.**

Українська Гельсінська спілка з прав людини висловлює подяку усім партнерським організаціям та експертам, залученим для роботи у громадських приймальнях за надання допомоги у фіксації ймовірних злочинів, що скоюються на території України через збройну агресію РФ.

Ми і надалі продовжуємо фіксувати усі порушення правил та звичаїв війни, порушення прав людини з боку агресора.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ